

TERDIK SZILVESZTER

Szent László-ábrázolások görögkatolikus templomainkban

A magyar szentek közül Szent István királyunknak van állandó ünnepe liturgikus kalendáriumunkban. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a többi magyar szentet ne tisztelnénk, helyenként meglévő élénkebb kultuszukat a latin hagyományban rögzült ünnepnapjukon tartjuk. Az idei esztendőt Magyarországon Szent László-émlékvé nyilvánították, ami jó alkalmat kínál arra, hogy június 27-ei ünnepéhez közel röviden áttekintsük, milyen műalkotásokon nyilvánul meg a szent király kultusza hazai közösségeinkben.

Görögkatolikus templomainkban az 1938-as – Szent István halálának 900. évfordulójára meghirdetett – jubileumi emlékvé hatására kezdtek egyre több helyen az első apostoli király és a többi Árpád-házi szent, rendszerint a Magyarok Nagyasszonya köré rendezett kompozícióját megfestetni. Még ma is több templomunkat díszítik a II. világháború előtt vagy alatt készült, ilyen témájú falképek (például: Bodrogkeresztúr, Nagydobos, Nyírbátor, Budapest – Fő utcai templom, Máriapócs), de még a háború után is több templomban készült hasonló (például: Miskolc – Búza tér, Nyírmada, Nyírlugos). Szent Lászlót ezeken a képeken viszonylag könnyen fel lehet ismerni: páncélban, fején sisakkal vagy koronával, kezében alabárdal ábrázolják.

A 20. század utolsó évtizedeitől kezdve Szent László ábrázolásának azonban olyan változatai is megjelentek, amelyek a középkori magyar ikonográfiai hagyományból kiindulva már a bizánci ikonfestészet szabályainak szellemében készültek.

Tudtommal nálunk az első önálló Szent László-ikon a tornabarakonyi templom ikonosztázán található: a szent király egész alakos képe a teljes déli diakónusi ajtót kitölti, 1980-ban Kárpáti László festette (1. kép). A szokatlan témaválasztást feltételezhetően az ikonosztáziont megrendelő parókus saját védőszentje – aki egyben a festő patrónusa is – előtti tisztelet motiválta. Kárpáti László az ezredforduló után az encsi templom ikonosztázán a magyar szenteknek dedikált felső sorban is elkészítette a szent király félalakos kompozícióját. Az ő invenciója a halászteleki templomunkban őrzött ikon is (2. kép), amelyen Szent László

1. kép

2. kép

4. kép

nem egyedül, hanem Szent Ethelbert angolszász király társaságában áll. A szokatlan ikonográfiai téma apropóját a halászteleki görögkatolikus parókiának az angliai Slough katolikus plébániájához fűződő testvérkapcsolata adta, ugyanis az ikonon a két közösség patrónusait láthatjuk együtt. Itt érdemes megjegyezni, hogy Halásztelek az egyetlen olyan templomunk, amelyet Szent László király oltalmába ajánlottak. A református imaházból kialakított kápolnát 1995. szeptember 20-án szentelték fel, az ikonon 1997-es évszám olvasható. Szent Ethelbert egy fél évszázaddal korábban élt, mint László, az angolszász történelemben játszott szerepe inkább Szent Istvánéhoz hasonlítható: az 597-ben Nagy Szent Gergely pápa által küldött hittérítőket befogadta, még ugyanabban az évben a missziót vezető Ágoston őt is megkeresztelte, majd hamarosan megalapította a canterbury érsekséget is.

3. kép

A halászteleki kápolna az ezredforduló után egy újabb Szent László-ábrázolással gazdagodott. A kápolnát ugyanis kibővítették, a munka 2004-ben fejeződött be. Ekkor egy falazott ikonosztáziont is kialakítottak, amelyre lassan, fokozatosan készültek az egyes ikonok. Utoljára maradt Szent Miklós és a védőszent, László ikonja, amelyeket 2014-ben Vajda Mihály festett meg (3. kép).

Puskás László a nyírkáti templom mennyezetén 1984-ben néhány magyar szent ikonját is elkészítette, amelyek között Szent László nem tűnik igazán bizánciasnak, vonásai inkább a győri hermát idézik.

Az ezredfordulón készültek az ózdi új templom pompás freskói. Grigore Popescu román ikonfestő, a megrendelők kérésének eleget téve, a szentélyben Szent Hierotheosz missziós püspököt, míg a magyar szent királyokat ábrázoló büsztöket (4. kép) a falazott ikonosztázion záróparkányán, medalionokban festette meg. Ezek a kis képek alig észrevehető, apró gyöngyszemei lettek ennek a nagyszabású festői ciklusnak.